

نوشتاروی «ابتکار» پس از مرگ ارومیه

خرداد 2، 1394

بنا به گفته یکی از کارشناسان محیط زیست، خشک شدن دریاچه * ارومیه در زمان ریاست ابتکار بر سازمان محیط زیست در دولت اسبق کلید خورد و حالا اجرای طرح توسعه کشاورزی در زمان ریاست دوباره وی طرحی برای احیای این دریاچه است. به گزارش نشریه الکترونیکی نگاه به نقل از فارس، طرح توسعه کشاورزی پایدار از سال ۹۱ در حوضه آبخیز دریاچه ارومیه در جهت کمک به احیای این دریاچه آغاز شد. عمده هدف طرح توسعه پایدار کشاورزی مصرف بهینه آب و کشت با روشهای مدرن است که کارشناسان این موضوع پس از بررسی زمینهای مساعد کشاورزی با مشارکت کشاورزان محصول را با روش جدید و مدرن کشت میکنند و با مراقبتهای کمتر و مصرف کمتر آب محصولی بهتر از گذشته را به بازار تحویل میدهند.

این طرح برای کمک به احیای دریاچه ارومیه توسط سازمان جهاد کشاورزی آذربایجان غربی و مسئول طرح حفاظت از تالابهای ایران در حوضه آبخیز این دریاچه صورت گرفته است.

نقده یکی از شهرستانهای اطراف دریاچه ارومیه است که در جنوب استان آذربایجان غربی قرار گرفته و بنا به گفته مسئول جهاد کشاورزی آنجا از سال ۹۱ طرح توسعه کشاورزی پایدار (IPCM) با مشارکت ۱۳ کشاورز ترک و کرد با حفر یک حلقه چاه و تحت پوشش قرار دادن ۲۴ هکتار زمین کشاورزی آغاز شده است.

به گفته یکی از مسئولان جهاد کشاورزی میاندوآب، نقده ۳۵۰۰ حلقه چاه دارد که ۲۰۰ حلقه آن غیرمجاز است و روند جواز دادن به چاهها بسیار دشوار شده و کشاورز نیز مجبور به استفاده از آن آب است.

از ۱۸ هزار هکتار زمینهای کشاورزی این منطقه که زیرکشت هستند، ۴ هزار هکتار آنها با روش «تحت فشار» آبیاری میشوند و همین طرح باعث شده است تا منابع آبی زیرزمینی تا ۶۰ درصد، حاصلخیزی خاک و سلامت کشاورز حفظ شود.

همچنین یکی از تالابهای دریاچه ارومیه به نام دورگه سنگی که بنا به گفته اهالی آن منطقه خیلی کمآب شده بود بعد از اجرای این طرح

و بارش نزولات آسمانی دوباره پرآب و جایگاه خوبی برای فلامینگوهای مهاجر شد.

یکی دیگر از شهرستان‌های اطراف حوضه آبخیز ارومیه، شهرستان میاندوآب در جنوب آذربایجان غربی است. این شهرستان نیز از سال ۹۳ در یکی سه زمین کشاورزی که متعلق به یک فرد است طرح توسعه کشاورزی پایدار را راه‌اندازی کرده است.

مدیر جهاد کشاورزی میاندوآب معتقد بود که در دهه ۶۰ در این شهرستان با بحران آب‌های زیرزمینی مواجه بودیم که مانعی برای کشاورزی بود ولی بعد از گذشته ۳۰ سال با بحران بی‌آبی مواجه هستیم. به همین دلیل تغییر الگوی کشت بدون از بین رفتن زیرساخت‌ها را در دستور کار قرار دادیم.

برخی از مزایای اجرای طرح توسعه کشاورزی پایدار و سیستم کاشت ۶۰*۴۰ عبارت‌است از: خاکورزی حفاظتی، کوددهی بر اساس آزمون خاک، حفظ رطوبت خاک، جلوگیری از آبخویی کود، مصرف کمتر آب نسبت به روش سنتی، کاهش مصرف سموم شیمیایی، کاهش بیماری‌های گیاهی و جلوگیری از فرسایش خاک. این مزایا در صورتی است که این طرح به درستی اجرا شود و از آنجائیکه اجرای این طرح در شهرستان میاندوآب به یکسال نمرسد و هنوز هیچ تولیدی نداشته است نمی‌توان به قطع یقین از این مزایا نام برد.

یکی دیگر از نتایج اجرای این طرح در میاندوآب کاهش زمان آبیاری از ۲۰ ساعت به ۶ ساعت و از ۱۵ ساعت به ۳ ساعت است.

همچنین روش آبیاری تشتکی به صورتی که دو دایره در اطراف درخت حفر می‌کنند و این دایره‌ها را به وسیله کانال‌کشی به هم مرتبط می‌کنند، یکی دیگر از روش‌های کشاورزی پایدار برای باغات است.

دریاچه ارومیه چرا خشک شد؟ نقش ابتکار چه بود؟

یکی از کارشناسان محیط زیست در گفت‌وگو با خبرنگار فارس، علل خشک شدن دریاچه ارومیه را به سوء مدیریت در نیمه اول دهه ۸۰ و شیوع پروژه‌های سد سازی و تغییر کاربری‌های کشاورزی اتفاق افتاد.

این کارشناس محیط زیست گفت: آن زمانی که سرکار خانم ابتکار ریاست سازمان حفاظت محیط زیست را در نیمه اول دهه ۸۰ بر عهده داشتند ساخت بزرگراه شهید کلانتری (پل میان‌گذر دریاچه ارومیه) آغاز شد و

طی ۵ سال بستن حق‌آبه‌های رودخانه‌ها دریاچه ارومیه را به این روز انداخت.

وی ادامه داد: در این بین زمین‌های کشاورزی توسعه یافت. کشت دیم به کشت آبی تبدیل شد. کشت‌های آبی گندم تبدیل شد به مرکبات و مصرف آب به طور وحشتناکی افزایش پیدا کرد و همین نیاز به مصرف آب باعث شد تا چاه‌های بسیاری حفر و برای دشت‌ها آن مشکلات ایجاد شد.

بنابر گفته‌های این کارشناس شروع نابودی دریاچه ارومیه در زمان ریاست ابتکار بر سازمان محیط زیست در دولت اسبق بود و در زمان فعلی وی به فکر احیای این دریاچه افتاده است و با صرف هزینه‌های هنگفت و آسیب‌های بسیار که به دلیل خشک شدن دریاچه به مردم آن خطه وارد شد از قبیل بروز طوفان‌های گرد و غبار تلاش می‌کند تا دوباره این دریاچه احیا شود.

سه عامل خشک شدن دریاچه ارومیه

از سویی علیرضا سید قریشی، کارشناس مسئول زیستگاه‌های آبی سازمان حفاظت محیط زیست نیز عدم مدیریت صحیح آب، کاهش بارندگی‌ها و افزایش دما را ۳ عامل اصلی خشک شدن دریاچه ارومیه دانست و گفت: خشک شدن دریاچه ارومیه باعث تغییر اکوسیستم این منطقه شده است.

وی افزود: از اواخر دهه ۷۰ شاهد یک دوره کاهش بارندگی و خشکسالی بودیم که باعث شد تا ورودی‌ها و روان‌آب‌ها به شدت کاهش پیدا کند و در سال ۸۹ و ۹۰ وقتی بارندگی‌ها به حالت قبل بازگشت متأسفانه ورودی‌ها و روان‌آب‌ها افزایش نیافت و دلیل آن عدم مدیریت آب و توسعه بی رویه کشاورزی بود.

کارشناس مسئول زیستگاه‌های آبی سازمان حفاظت محیط زیست با بیان اینکه ما برای دوره خشکسالی برنامه نداشتیم، گفت: مشکل دریاچه ارومیه با وارد کردن آب از حوضه‌های دیگر حل نمی‌شود.

وی در تشریح برخی از چالش‌های موجود در دریاچه ارومیه افزود: عدم برنامه ریزی مشترک ارگان‌های ذیربط، ارجحیت برنامه‌ریزی توسعه محور بر مدیریت توسعه پایدار، توسعه بی‌رویه اراضی کشاورزی، افزایش برداشت از آب‌های سطحی و زیر سطحی جهت توسعه کشاورزی و صنایع، عدم تناسب اقدامات با سرعت بحران و انتقال ذرات نمک به شهرها برخی از چالش‌های موجود در دریاچه ارومیه است.

سید قریشی با بیان اینکه امسال وضعیت بارندگی نسبت به سال گذشته بهتر بوده و وضعیت آب دریاچه ارومیه نیز نسبت به پارسال تثبیت شده است، گفت: حداکثر سطح تراز دریاچه ارومیه در سال ۷۴ ۱۲۷۸.۴ متر بالاتر از سطح آبهای آزاد بود که با وضعیت کنونی ۷.۷۶ فاصله دارد.

کارشناس مسئول زیستگاه‌های آبی سازمان حفاظت محیط زیست با اشاره به اینکه خشک شدن دریاچه ارومیه باعث بروز طوفان‌های گرد و غبار می‌شود، گفت: کل پتانسیل تجدید پذیر دریاچه ارومیه ۷۰۲۴ میلیون متر مکعب است که تا ۴۰ درصد آن را می‌توان استفاده کرد.

۴ رکن اساسی برای احیای دریاچه ارومیه

همچنین محسن سلیمانی، مدیر طرح حفاظت از تالاب‌های کل کشور با بیان اینکه یکی از علل خشک شدن دریاچه ارومیه توسعه ناپایداری که در حوضه آبخیز این دریاچه اتفاق افتاده است، گفت: باید برای حفاظت از تالاب‌ها از رویکرد سنتی به سوی یک رویکرد زیست بومی حرکت و به کارکرد تالاب‌ها توجه ویژه کنیم.

سلیمانی با اشاره به ضرورت مشارکت مردم در احیای دریاچه ارومیه گفت: اگر در بین مردم شاهد تغییر رفتار نباشیم نمی‌توانیم دریاچه را احیاء کنیم.

مدیر طرح حفاظت از تالاب‌های کل کشور ادامه داد: جوامع محلی، بخش دولتی، بخش خصوصی و نهادهای مردمی، سازمان‌های بین المللی، چهار رکن احیای دریاچه ارومیه هستند.

وی در تشریح جزئیات طرح توسعه کشاورزی پایدار گفت: در این طرح ۴۱ روستا آموزش کشاورزی پایدار داده می‌شود که ۱۷ هزار کشاورز و هزار هکتار از اراضی کشاورزی را تحت پوشش قرار می‌دهند.

سلیمانی شش گام اجرای طرح کشاورزی پایدار را این گونه عنوان کرد: گام اول ساختارسازی و سازماندهی عوامل اجرایی، گام دوم آموزش و ظرفیت سازی عوامل اجرایی، گام سوم اعتمادسازی و سازماندهی جامعه محلی، گام چهارم جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مزرعه‌ای، گام پنجم برنامه‌ریزی مشارکتی برای اصلاح در سطح مزارع و باغات و گام ششم آموزش و استقرار تکنیک‌های کشاورزی پایدار است.

هنوز کشاورزان بسیاری در ارومیه و شهرستان‌های حوضه آبخیز دریاچه

ارومیه به اجرای طرح توسعه کشاورزی پایدار بدگمان هستند زیرا محصول نهایی آن را ندیده‌اند و اعتمادسازی کشاورزان باید در اولویت کار سازمان حفاظت محیط زیست و جهاد کشاورزی استان باشد و باید با ایجاد تسهیلات بسیار و تضمین تامین معیشت کشاورز قدمی در راه احیای این دریاچه با اهمیت برداشت.